DİN ÖĞRETİMİ GENEL
MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

9. SINIF

AÇIK UÇLU ÇALIŞMA SORULARI

2.
ÜNİTE

SORULAR

1. Bir arkeolog katıldığı kazı çalışmasında tarih öncesi döneme ait dikilitaşların, tapınakların ve taşlar üzerindeki sembollerin önünde durduğunda; insanlığın geçmişten günümüze her dönemde yüce bir varlığa İnanma ve sığınma ihtiyacı duyduğunu görür. Bu gözlemleri üzerine defterine şu satırları kaydeder: "Tarihin çeşitli dönemlerine ait kalıntıları incelediğimde, insanın doğasında var olan inanma ve sığınma duygusunun izleriyle karşılaştım. Ancak bu kadim kalıntılar bana şunu da söylüyor: İnanmak sadece zihinsel bir onaydan ibaret değildir; o kalpte beliren, sözle ilan edilen ve insanın her davranışını güzelleştiren bir teslimiyet hâlidir."

a) Metinden hareketle insanın inanma ihtiyacıyla ilgili merak ettiğiniz hususları yazınız.

.....

.....

.....

b) Metinde yer alan altı çizili cümleden hareketle imanın kalp ile tasdik ve dil ile ikrar boyutlarını veya tasdik ve ikrar boyutlarını anlamaya yönelik bir soru yazınız.

.....

.....

.....

2. Ekrem ve Yasin, izledikleri bir televizyon programında inançla ilgili ortaya atılan bir iddiayla karşılaşırlar. Ekrem'in duyduklarından dolayı kafası karışırken Yasin iddianın doğruluğunu sorgular. Bu durum üzerine aralarında şu konuşma geçer:

Ekrem: Kafam çok karıştı. Ben dinî meseleleri çevremde gözlemleyerek öğrendiğim için inanç üzerine ayrıca araştırma ve sorgulama yapmayı gerekli görmüyorum.

Yasin: İnanç konularındaki bilgilerimizi başlangıçta ailemizden ve çevremizden alıyor olsak da inancımızı sadece buna dayandıramayız. Ben neye, neden inandığımı akılla ve sağlam kaynaklarla desteklediğim için bu tarz iddialar karşısında sarsılmıyorum.

a) Ekrem ve Yasin'in imanlarını temellendirme biçimlerini, iman çeşitleri açısından inceleyiniz.

.....

.....

.....

b) Ekrem ve Yasin'in tutumları arasındaki farktan hareketle, imanın kişiye sağlayabileceği katkılara dair neler söyleyebilirsiniz? Açıklayınız.

.....

.....

.....

3. Aşağıda, iman çeşitleriyle ilişkilendirilebilecek ayetlere yer verilmiştir.

1. Ayet

"Onlara, 'Allah'ın indirdiğine (Kur'an'a) ve Peygamber'e gelin' denildiğinde onlar, 'Babalarımızı üzerinde bulduğumuz din bize yeter' derler. Peki ya babaları bir şey bilmiyor ve doğru yolu bulamamış olsalar da mı?" (Maide suresi 104. ayet)

2. Ayet

"Gecenin karanlığı onu kaplayınca bir yıldız gördü. 'Rabbim budur' dedi. Yıldız batınca da 'Batanları sevmem' dedi. Ayı doğarken görünce, 'Rabbim budur' dedi. O da batınca, 'Rabbim bana doğru yolu göstermezse elbette yolunu şaşırmış kimselerden olurum' dedi. Güneşi doğarken görünce, 'Rabbim budur; zira bu daha büyük' dedi. O da batınca dedi ki: 'Ey kavmim! ben, sizin (Allah'a) ortak koştuğunuz şeylerden uzağım.' 'Ben, O'nun birliğine inanarak yüzümü, gökleri ve yeri yoktan yaratana çevirdim ve ben müşriklerden değilim.'" (Enam suresi 76-79. ayetler)

a) Buna göre taklidî ve tahkikî iman arasındaki farkı verilen ayetlerle destekleyerek açıklayınız.

.....

.....

b) Kişinin imanını tahkikî imana taşıyabilmesi için ne yapması gerekir? Verilen ayetlerden yararlanarak açıklayınız.

.....

.....

.....

4. Zeynep ile arkadaşı Canan arasında imanın mahiyeti üzerine şöyle bir konuşma geçer:

Zeynep: Müslüman olmak, İslam'ın ilkelerini benimsemeyi ve bunları hayatımıza yansıtmayı gerektirmez mi?

Canan: Bence önemli olan kişinin Müslüman olduğunu söylemesi ve kalbinin temiz olmasıdır. Yardımlaşmak, sözünde durmak veya ibadet etmek gibi davranışları yapıp yapmamak kişinin kendi isteğine kalmış bir şeydir. Bu davranışların kişinin inancında belirleyici olmadığını düşünüyorum.

Bu konuşma üzerine Zeynep iddiaların doğruluğunu araştırmış ve aşağıda verilen ayet ve hadisi incelemiştir.

Ayet

"Allah'a çağıran, dine ve dünyaya yararlı iş yapan ve 'Ben müslümanlardanım' diyenden daha güzel sözlü kim vardır?"
(Fussilet suresi 33. ayet)

Hadis

"Allah'a ve ahiret gününe iman eden kişi misafirine ikram etsin. Allah'a ve ahiret gününe iman eden kişi komşusunu rahatsız etmesin. Allah'a ve ahiret gününe iman eden kişi ya hayır söylesin ya da sussun."
(Ebu Davud, "Edeb", 122-123)

Verilen ayet ve hadisten hareketle Canan'ın iddiasına iman, ikrar ve amel kavramları arasındaki ilişkiyi kurarak bir cevap yazınız.

.....

.....

.....

5. Ömer, bir dinî eğitim platformu için İslam'ın inanç esaslarıyla ilgili bir bilgi görseli tasarlamaktadır. Amacı, kullanıcıların İslam inanç esaslarının temel kaynaklardaki yerinidoğrudan görebilecekleri sade bir şema sunmaktır. Ömer, bu tasarım için İslam inancının iki temel kaynağını incelemeye başlar ve aşağıdaki ayet ve hadisle karşılaşır:

- "Ey iman edenler! Allah'a, Peygamberine, Peygamberine indirdiği kitaba ve daha önce indirdiği kitaba iman edin. Kim Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve ahiret gününü inkâr ederse derin bir sapkınlığa düşmüş olur." (Nisa suresi 136. ayet)
- "İman; Allah'a, O'nun meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine ve ahiret gününe inanman; bir de kadere, hayrına ve şerrine inanmandır." (Buhari, "İmân", 37)

Ömer bilgi görselinin tasarımını bu iki kaynakta yer alan ifadelere göre şekillendirecektir.

a) Ömer, bilgi görselinin bir bölümünde ayet ve hadiste ortak olarak yer alan iman esaslarını listelemek istemektedir.

Ömer'in bu bölüme eklemesi gereken ortak iman esaslarını belirleyerek yazınız.

.....

.....

.....

b) Ayet ve hadiste vurgulanan iman esaslarının kapsadığı maddeleri ve ele alınış biçimlerini karşılaştırarak açıklayınız.

.....

.....

.....

c) Ömer, bilgi görselinin en altına "İslam'da İnanç Bütünlüğü" konulu kısa bir açıklama notu ekleyecektir.

Ömer bilgi görselinde yer alan ayet ve hadise dayanarak iman esaslarının bölünemez bir bütün olduğunu nasıl açıklayabilir? Yazınız.

.....

.....

.....

6. Okul dergisinin Ramazan özel sayısı için "İmanın İzleri" başlıklı bir yazı hazırlanmaktadır. Öğrenciler, İslam'ın iman esaslarının ayet ve hadislerde nasıl ele alındığını göstermek amacıyla aşağıdaki kaynak kartlarını seçmiştir. Kartlar henüz iman esaslarına göre düzenlenmemiş ve derginin açıklama metni hazırlanmamıştır.

Kaynak Kartları

I. "İnsanı biz yarattık ve elbette içinden geçenleri biliriz; sağında solunda oturmuş iki alıcı (yaptıklarını) alıp kaydederken biz ona şah damarından daha yakınız." (Kaf suresi 16 ve 17. ayetler)

II. "Onlar sana indirilene de, senden önce indirilenlere de inanırlar. Ahirete de kesin olarak inanırlar." (Bakara suresi 4. ayet)

III. "Gerçekten biz, her şeyi bir ölçü ve dengede yarattık." (Kamer suresi 49. ayet)

IV. "Hiçbir peygamber yoktur ki, insanların inanmaları için kendisine mucizeler verilmiş olmasın. Bana verilen ise Allah'ın vahyidir (Kur'an-ı Kerim)..." (Buhari, "İtisam", 1)

a) Kaynak kartlarını tabloda verilen başlıklar altında sınıflandırınız. Birden fazla iman esasıyla ilişkili kartları ilgili oldukları tüm başlıklarda gösteriniz.

İman esası	İlgili kaynak kartları
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....
.....	.....

b) I ve II numaralı kaynak kartlarından hareketle ilgili iman esasları arasındaki ilişkiyi açıklayınız.

.....

.....

.....

7. Bir apartmanda asansör bir hafta boyunca çalışmaz. Bu süreçte apartman sakinlerinin yaşadığı zorlukları gören Miraç, başlangıçta "Herkes kendi ihtiyacını kendisi karşılamalı." diye düşünür. Ancak üst katta yalnız yaşayan yaşlı komşusunun alışveriş poşetlerini taşımakta zorlandığını görünce, "Sizden biri, kendisi için istediğini (Müslüman) kardeşi için de istemedikçe (gerçek anlamda) iman etmiş olamaz." (İbni Hanbel, *Müsned*, 3/206) hadisini hatırlar ve ailesiyle birlikte komşusuna yardım eder. Daha sonra apartmandaki diğer komşular da yaşlı komşularının ihtiyaçlarını karşılamaya başlar. Miraç yaşananları gözlemledikçe başlangıçtaki düşüncesini yeniden değerlendirir.

a) Miraç'ın başlangıçtaki düşüncesini değiştirmesine neden olan durumu ve ulaştığı sonucu açıklayınız.

.....

.....

.....

b) Metinden hareketle imanın bireysel ve toplumsal etkilerine ilişkin birer çıkarım yazınız.

.....

.....

.....

8. Bir grup sosyal bilimci, imanın bireysel ve toplumsal yaşamdaki etkilerini incelemek amacıyla bir saha araştırması yürütür. Araştırma sonuç raporunda şu tespitlere yer verilir:

"İnsanın varoluşunu yalnızca maddi isteklerle sınırlandırdığı ve bir Yaratıcı'ya olan inanç bağının zayıfladığı kişilerde; anlamsızlık hissi, yalnızlık duygusu ve yaşamdaki sorunlar karşısında çaresizlik öne çıkmaktadır. Buna karşılık Allah'a (cc) sığınan ve eylemlerinin ahirette bir karşılığı olduğuna inanan bireylerde psikolojik sağlamlık ile geleceğe dair bencil ümitvar olma hâli gözlemlenmektedir. İnanç ve ahlak değerlerinin zayıfladığı gruplarda rekabet ve emniyetsizlik artarken; güçlü bir iman bilincini paylaşan topluluklarda ise kötülükten sakınma, adalet, yardımlaşma ve kardeşlik bağlarının inşa edildiği tespit edilmiştir."

Metinden hareketle imanın kişinin iç dünyasında ve toplumsal yapıda meydana getirdiği dönüşümlerin etkileri üzerinde düşünerek bir çıkarımda bulununuz.

.....

.....

.....

9. Bir okul, ihtiyaç sahibi öğrencilerin eğitimine destek olmak amacıyla "Kardeş Okul Projesi" başlatır. Öğrenciler bir hafta boyunca proje için çalışır. Kimi kitaplarını bağışlar, kimi okulda kermes düzenler, kimi de harçlığından bir miktar ayırır. Projenin sonunda öğretmen, öğrencilerine "Bu süreçte sizi çalışmaya ve yardım etmeye yönlendiren temel duygu ne oldu?" diye sorar ve öğrencilerden şu cevapları alır:

- "Bazen yoruldum ve yaptıklarımızın yeterliliğini düşündüm. Ama Allah'ın (cc) gösterdiğimiz çabayı karşılıksız bırakmayacağına inanmak beni yeniden motive etti."
- "İslam'ın müminleri kardeş kıldığına ve yardımlaşmayı emrettiğine inanarak hareket ettim. Allah (cc) rızası için kenetlendiğimizde, küçük görünen katkıların birleşip büyük bir etkiye dönüştüğünü gördüm."
- "Daha önce tanımadığım öğrenciler için çalışırken onların durumunu düşünmeye başladım. İnancımızın insanlara yardım etmeyi ve iyilik yapmayı önemsemesi, onlara karşı daha duyarlı olmamı sağladı. Onlara yardım edebilmek beni çok mutlu etti."

Metinden hareketle imanın bireye ve topluma kazandırdıklarına ilişkin çıkarımlarınızı yazınız.

.....

.....

.....

10. "Allah'ın koymuş olduğu sınırları gözetenler ile o sınırları çiğneyen kimseler, bir gemideki yolculara benzer. Onlar kendi aralarında kura çekip gemiyi paylaşmışlar; kimilerine geminin üst tarafı, kimilerine de alt tarafı düşmüştü. Geminin alt kısmında bulunanlar suya ihtiyaç duyduklarında yukarıdakilerin yanına geliyorlar ve su ihtiyaçlarını oradan gideriyorlardı. Bir defasında kendi kendilerine, "Biz kendi payımıza düşen alt kısımda bir delik açsak da, yukarıdakileri hiç rahatsız etmesek." dediler. Eğer yukarıdakiler alttaki insanları bu istekleriyle baş başa bırakırlarsa, topluca helâk olurlar. Eğer onlara engel olurlarsa, hem kendileri hem de diğerleri kurtulur." (Buhari, "Şirket", 6)

Hadiste anlatılan olaydan hareketle iman etmenin toplum hayatına katkıları nelerdir? Yazınız.

.....

.....

.....

11. İhtiyaç sahipleri ile yetimlere destek olmak amacıyla mahalle sakinleri bir yardımlaşma hareketi başlatır. Grubun kurucularından Asaf Emir, gerçek iyiliğin niteliğine dikkat çekmek amacıyla Bakara suresinin 177. ayetini hatırlatır:

"İyilik, yüzlerinizi doğu ve batı tarafına çevirmeniz değildir. Asıl iyilik o kimsenin yaptığıdır ki; Allah'a, ahiret gününe, meleklere, kitaplara, peygamberlere inanır. (Allah'ın rızasını gözeterek) yakınlara, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, isteyenlere ve kölelere sevdiği maldan harcar, namaz kılar, zekât verir. Antlaşma yaptığı zaman sözlerini tutar; sıkıntı, hastalık ve savaş zamanlarında sabreder. İşte doğru olanlar, bu vasıfları taşıyanlardır. Müttakiler ancak onlardır!"

a) Verilen ayet mealinde vurgulanan ahlaki ve sosyal kavramlardan en az üç tanesini belirleyerek yazınız.

.....

.....

.....

b) Asaf Emir, ayette verilen mesajları günlük yaşamına aktarabilmek amacıyla ayette ele alınan konuları sınıflandırmak istemektedir.

Buna göre aşağıdaki alanları uygun ifadelerle doldurunuz.

İman	.....
İbadet	.....
Ahlak	.....

c) Bakara Suresi 177. ayetten hareketle Müslümanların benimsemesi gereken yardımlaşma ahlakına ve ilkelerine dair nasıl bir çıkarımda bulunabilirsiniz? Yazınız.

.....

.....

.....

12. Bir muhabir "İyilik Nedir?" başlıklı yazı dizisi için bir grup gençle röportaj yapar:

Muhabir: Sizce iyilik tam olarak nedir?

Emre: Bence iyilik, maddiyattan fedakârlık yapıp ihtiyacı olan birine para vermektir. Gerçek iyilik ancak insanlara yapılan maddi yardımla ölçülür.

Mesut: Bence maddi yardımdan ziyade, kişinin fiziksel ibadetlerini yerine getirmesidir. Kendi hâlinde yaşayan, namazını kılan insan zaten iyi insandır; başka bir şeye pek gerek yoktur.

Leyla: Ben ikinize de tam olarak katılamıyorum. Kur'an'da iyiliğin bunlardan çok daha geniş bir anlamda ele alındığını düşünüyorum. İyilik sadece maddi bir yardıma veya sadece şekilsel bir ibadete indirgenemez. Bakara suresinin 177. ayetinde şöyle buyuruluyor: "İyilik, yüzlerinizi doğu ve batı tarafına çevirmeniz değildir. Asıl iyilik, o kimsenin yaptığıdır ki, Allah'a, ahiret gününe, meleklere, kitaplara, peygamberlere inanır. (Allah'ın rızasını gözeterek) yakınlara, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışlara, dilenenlere ve kölelere sevdiği maldan harcar, namaz kılar, zekât verir…"

a) Bakara suresinin 177. ayetinden hareketle Emre ve Mesut'un görüşleri hakkında ne söylenebilir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

b) Verilen ayetin ortaya koyduğu iyilik anlayışını ifade eden bir slogan yazınız.

.....

.....

.....

SORU NO	ÖĞRENME ÇIKTISI	BECERİLER
1	DKAB.9.2.1. İmanın mahiyetini müşahede edebilme	DAB4. Tefekkür (DAB4.1. Müşahede Etme)
2	DKAB.9.2.1. İmanın mahiyetini müşahede edebilme	DAB4. Tefekkür (DAB4.1. Müşahede Etme)
3	DKAB.9.2.1. İmanın mahiyetini müşahede edebilme	DAB4. Tefekkür (DAB4.1. Müşahede Etme)
4	DKAB.9.2.1. İmanın mahiyetini müşahede edebilme	DAB4. Tefekkür (DAB4.1. Müşahede Etme)
5	DKAB.9.2.2. İslam'ın iman esaslarını ayet ve hadisler bağlamında özetleyebilme	KB2.3. Özetleme
6	DKAB.9.2.2. İslam'ın iman esaslarını ayet ve hadisler bağlamında özetleyebilme	KB2.3. Özetleme
7	DKAB.9.2.3. İmanın bireye ve topluma kazandırdıklarını idrak edebilme	DAB4. Tefekkür (DAB4.5. İdrak Etme)
8	DKAB.9.2.3. İmanın bireye ve topluma kazandırdıklarını idrak edebilme	DAB4. Tefekkür (DAB4.5. İdrak Etme)
9	DKAB.9.2.3. İmanın bireye ve topluma kazandırdıklarını idrak edebilme	DAB4. Tefekkür (DAB4.5. İdrak Etme)
10	DKAB.9.2.3. İmanın bireye ve topluma kazandırdıklarını idrak edebilme	DAB4. Tefekkür (DAB4.5. İdrak Etme)
11	DKAB.9.2.4. Bakara suresinin 177. ayetindeki mesajları anlamak için Kur'an-ı Kerim meallerine başvurabilme	DAB1. Temel Kaynakları Kullanma (DAB1.1. Kur'an-ı Kerim Meallerine Başvurma)
12	DKAB.9.2.4. Bakara suresinin 177. ayetindeki mesajları anlamak için Kur'an-ı Kerim meallerine başvurabilme	DAB1. Temel Kaynakları Kullanma (DAB1.1. Kur'an-ı Kerim Meallerine Başvurma)

DEĞERLENDİRME

Soru 1

a. Tam Yanıt Ölçütü

Öğrenciden insanın doğasında yer alan inanma/sığınma ihtiyacının fıtri kökenini veya imanın insanın iç dünyasındaki anlamına dair merak ettiği hususları belirlemesi beklenmektedir.

Örnek Cevap:

İnsan, yeme, içme ve barınma gibi temel fiziki ihtiyaçlarının yanı sıra neden hiçbir coğrafya ve dönem ayrımı gözetmeksizin aşkın ve yüce bir varlığa inanma, O'na sığınma ve güven duyma ihtiyacını fıtri olarak taşır?

b. Tam Yanıt Ölçütü

Öğrencinin, imanın geçerliliği için kalben onaylamanın (tasdik) yeterli olmasına rağmen, toplumsal alanda bir mümin olarak kabul edilmek için bu inancın sözle açıklanmasının (ikrar) neden zorunlu olduğunu sorgulayan nitelikli ve düşündürücü bir soru sorması beklenmektedir.

Örnek Cevap:

- Kalpteki inancın yanında, kişinin inancını diliyle ifade etmesi neden gereklidir?
- İmanın kalp, dil ve davranışla ilişkisi kişinin yaşamına nasıl yansır?

Soru 2

a. Tam Yanıt Ölçütü

Öğrenciden, Ekrem'in inancını çevresinden gördüğü ve öğrendiği biçimiyle benimsemesini taklidî imanla; Yasin'in inancını akıl, araştırma ve sağlam kaynaklarla temellendirmesini tahkikî imanla ilişkilendirmesi ve iki yaklaşım arasındaki farkı araştırma, sorgulama ve delillendirme bakımından açıklaması beklenmektedir.

Örnek Cevap:

Ekrem, inancını çevresinden gördüğü ve öğrendiği biçimiyle kabul etmekte, ayrıca araştırma ve sorgulamaya ihtiyaç olmadığını düşünmektedir. Bu yaklaşım taklidî imanla ilişkilidir. Yasin ise neye ve neden inandığını araştırmakta, aklını kullanmakta ve sağlam kaynaklardan yararlanarak inancını temellendirmektedir. Bu yaklaşım da tahkikî imanla ilişkilidir. Buna göre taklidî imanda inancın başkalarından öğrenildiği biçimiyle benimsenmesi, tahkikî imanda ise araştırılıp sorgulanarak ve delillendirilerek temellendirilmesi öne çıkar.

b. Tam Yanıt Ölçütü

Öğrenciden, Ekrem'in duyduğu iddia karşısında kafasının karışması ile Yasin'in iddianın doğruluğunu sorgulaması arasındaki farktan hareketle; araştırma ve delillendirmeye dayalı bir imanın kişinin farklı iddiaları sorgulamasına, güvenilir bilgiye yönelmesine ve neye, neden inandığını daha bilinçli biçimde temellendirmesine katkı sağlayabileceği yönünde çıkarım yapması beklenmektedir.

Örnek Cevap:

İnancını araştırarak ve sağlam bilgilere dayanarak temellendiren kişi, karşılaştığı her iddiayı hemen kabul etmek yerine onun doğruluğunu sorgulayabilir. Yasin'in sakin kalıp iddianın dayanağını sorgulaması buna örnektir. Bu durum, araştırmaya ve delillendirmeye dayalı imanın kişinin neye ve neden inandığını daha bilinçli anlamasına ve farklı görüşleri değerlendirirken güvenilir bilgiye yönelmesine katkı sağlayabileceğini gösterir.

Soru 3

a. Tam Yanıt Ölçütü

Öğrenciden birinci ayeti ataların inancını sorgulamadan yeterli görme yaklaşımını taklidî imanla ilişkilendirmesi, ikinci ayeti ise gözlem, düşünme ve akıl yürütme yaklaşımını tahkikî imanla ilişkilendirmesi, bu ilişkilendirmelerini ayetlerdeki bilgilerden yararlanarak gerekçelendirmesi, taklidî ve tahkikî iman arasındaki temel farkı araştırma, sorgulama, düşünme veya delillendirme açısından açıklaması beklenmektedir.

Örnek Cevap:

Birinci ayette, atalarından öğrendikleri inancı sorgulamadan yeterli gören kişilerin yaklaşımı eleştirilmektedir. Bu yaklaşım, kişinin inancını araştırmadan ve herhangi bir akli veya naklî delile dayanmadan benimsemesi bakımından taklidî imanla ilişkilendirilebilir. İkinci ayette ise Hz. İbrahim'in gök cisimlerini gözlemlediği, bunlar üzerinde düşündüğü ve araştırma, kavrama ve akıl yürütme yoluyla Allah'ın (cc) birliği sonucuna ulaştığı görülmektedir. Bu yaklaşım, kişinin inancını araştırma ve düşünmeye, akli delillere dayandırarak temellendirmesi bakımından tahkikî imanla ilişkilendirilebilir. Buna göre taklidî imanda kişi inancını delile dayanmadan ve araştırmadan benimserken tahkikî imanda inancını araştırma, düşünme ve delillere dayanarak temellendirir.

b. Tam Yanıt Ölçütü

Öğrenci, kişinin araştırma ve düşünmeye dayalı, aklî ve naklî delillerle desteklenen bir yol izlemesi gerektiğini belirtir ve bunu verilen ayetlerin mesajıyla ilişkilendirir.

Örnek Cevap:

Kişi, inancını sağlam bir temele oturtmak için inanç konularını araştırmalı, Kur'an ve sünnetten bilgi edinmeli, aklını kullanarak inancı üzerinde düşünmeli ve inancını aklî ve naklî delillerle temellendirmeye çalışmalıdır. Verilen ayetlerde Hz. İbrahim'in sorgulayarak hakikati araması ve akıl sahiplerinin düşünmeye yönlendirilmesi, bu yolu desteklemektedir.

Soru 4

Tam Yanıt Ölçütü

Öğrenciden; Canan'ın iddiasının verilen ayet ve hadisle örtüşmediğini belirtmesi, iman ile ikrarı sözle ifade etme; ameli ise imanın gereği olan davranışları gerçekleştirme olarak açıklayarak bu kavramlar arasındaki ilişkiyi ayet ve hadis üzerinden açıklaması beklenmektedir.

Örnek Cevap:

Canan'ın "Müslüman olduğunu söylemek ve kalbinin temiz olması yeterlidir." şeklindeki iddiası verilen ayet ve hadisle örtüşmemektedir. Verilen Fussilet suresi 33. ayette "Ben Müslümanlardanım." ifadesi ikrara; "Allah'a (cc) çağıran" ve "dine ve dünyaya yararlı iş yapan" ifadeleri ise imanın davranışlara yansımasına, yani amele işaret etmektedir. Verilen hadiste de "Allah'a (cc) ve ahiret gününe iman eden kişi" ifadesinin ardından misafire ikram etmek, komşuya rahatsızlık vermemek ve hayır söylemek gibi davranışlar zikredilmiştir. Böylece iman, ikrar ve amel arasındaki ilişki ortaya konmuştur. İmanın sadece ikrarla ifade edilmesi yeterli olmayıp imanın gereği olan salih amellerle davranışlara yansıtılması gerekir.

Soru 5

a. Tam Yanıt Ölçütü

Öğrencinin bağlamda verilen ayet meali ve hadisişerifi analiz ederek her iki kaynakta da ortak olarak yer alan iman esaslarını (Allah'a (cc), meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine ve ahiret gününe iman) doğru şekilde sınıflandırması beklenmektedir.

Örnek Cevap:

Ömer, bilgi görselinin ortak bölümüne şu beş temel inanç esasını eklemelidir: Allah'a (cc) iman, meleklerine iman, kitaplarına iman, peygamberlerine iman ve ahiret gününe (öldükten sonra dirilmeye) iman.

b. Tam Yanıt Ölçütü

Öğrenciden; Nisa suresi 136. ayet ile Buhari hadisinde geçen ortak iman esaslarını ayetin emredici, mükellefiyet odaklı ve tarihsel sürekliliği vurgulayan üslubu ile hadisin tanımlayıcı, açıklayıcı ve kader ilkesiyle inanç çerçevesini tamamlayan sistematik üslubunu karşılaştırmalı olarak analiz etmesi ve iki dinî metnin ele alış biçimlerini çözümlemesi beklenmektedir.

Örnek Cevap:

Nisa suresi 136. ayet ile Buhari hadisinde ortak zikredilen iman esaslarının ele alınış biçimleri üslup ve vurgu odakları açısından farklılıklar taşımaktadır. Nisa suresi 136. ayet, "Ey iman edenler! İman edin…" ifadesi ve inkârın sapkınlıkla sonuçlanacağına dair uyarısıyla emredici, yükümlülük (mükellefiyet) odaklı ve yönlendirici bir üslup benimserken; kitaplara ve peygamberlere imanı açıklarken vahiy geleneğinin tarihsel sürekliliğine vurgu yapar. Hadiste ise "İman; ... inanmandır" yapısıyla tanımlayıcı, açıklayıcı ve öğretici bir üslup kullanarak imanın neleri kapsadığını listeleyen dinî bir kılavuz sunar; ayrıca ortak zikredilen beş temel esasın yanına kader (hayır ve şer) ilkesini de ekleyerek ayette ana hatları çizilen inanç çerçevesini tamamlayıp bütünsel bir yapıya kavuşturur.

c. Tam Yanıt Ölçütü

Öğrencinin Nisa suresi 136. ayetindeki inkâr uyarısını temel alarak; İslam'da iman esaslarının birbiriyle bağlantılı, ayrılmaz bir bütün olduğunu ve esaslardan birinin bile dışlanmasının imanın geçersizliğine yol açacağını doğru şekilde açıklaması beklenmektedir.

Örnek Cevap:

İslam dininde iman esasları bölünmez ve ayrılmaz bir bütündür; yani inanç esaslarının tamamına hiçbir ayrım yapmaksızın inanmak şarttır. Nisa suresi 136. ayetinin sonundaki uyarıdan anlaşılacağı üzere; bu esaslardan birini veya birkaçını kabul edip diğerlerini inkâr eden (örneğin Allah'a (cc) inanıp meleklere veya ahirete inanmayan) bir kişinin imanı İslam inancına göre geçerli sayılmaz. İnanç esaslarından birinin bile inkârı sistemin mantıksal ve dini bütünlüğünü tamamen bozduğu için kişi "derin bir sapkınlığa" düşmüş kabul edilir. Ömer, açıklama notunda imanın parçalanamaz bir bütün olduğunu vurgulamalıdır.

Soru 6

a. Tam Yanıt Ölçütü

Öğrencinin altı iman esasının her birinin karşısına doğru kaynak kartı numaralarını yazması beklenir.

Örnek Cevap:

İman esası	İlgili kaynak kartları
Allah'a (cc) iman	I
Meleklere iman	I
Kitaplara iman	II, IV
Peygamberlere iman	IV
Ahirete iman	II
Kadere iman	III

b. Tam Yanıt Ölçütü

Öğrenciden, I. kartta yer alan Allah'a (cc) ve meleklere iman ile II. kartta yer alan kitaplara ve ahirete iman arasında ilişki kurması beklenmektedir. Açıklamasında, Allah'ın (cc) ilahi kitaplar aracılığıyla insanlara inanç esasları, ibadetler, ahlaki ilkeler, emir ve yasaklar, bireysel ve toplumsal sorumluluklar ile dünya ve ahiret hayatına ilişkin bilgiler vererek yol gösterdiğini; insanların dünyadaki davranışlarının melekler tarafından kaydedildiğini ve bu davranışların ahiret hayatında karşılık bulacağını belirtmesi yeterlidir. İman esasları yalnızca ayrı ayrı açıklanmak yerine aralarındaki ilişki kurulmalıdır.

Örnek Cevap:

Allah (cc), insanlara ilahi kitaplar göndererek inanç esaslarını, ibadetleri, ahlaki ilkeleri, emir ve yasakları, insanın sorumluluklarını ve dünya ile ahiret hayatına ilişkin bilgileri bildirmiş ve nasıl yaşamaları gerektiği konusunda yol göstermiştir. İnsanların bu dünyadaki tercih ve davranışları ise melekler tarafından kaydedilmektedir. İnsanın yaptıkları ahiret hayatında karşılık bulacaktır. Bu nedenle iman esasları birbirinden bağımsız değil, birbirini tamamlayan ve birlikte değerlendirildiğinde İslam'ın iman anlayışını bütüncül biçimde ortaya koyan esaslardır.

Soru 7

a. Tam Yanıt Ölçütü

Öğrenciden, Miraç'ın yaşlı komşusunun zorlandığını görmesi ve hadisi hatırlamasının başlangıçtaki düşüncesini yeniden değerlendirmesine neden olduğunu; yaptığı yardımın ardından diğer komşuların da yardımlaşmaya katılmasını gözlemleyerek insanların başkalarının ihtiyaçlarını da gözetmesi ve yardımlaşması gerektiği sonucuna ulaştığını açıklaması beklenmektedir.

Örnek Cevap:

Miraç, yaşlı komşusunun zorlandığını görünce derste öğrendiği hadisi hatırlamış ve ona yardım etmiştir. Daha sonra diğer komşuların da yardıma katıldığını görünce başlangıçtaki düşüncesini değiştirmiştir. İnsanların sadece kendi ihtiyaçlarını değil, başkalarının ihtiyaçlarını da gözetmesi ve yardımlaşması gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

b. Tam Yanıt Ölçütü

Öğrencinin; bireysel çıkarımını Miraç'ın davranışındaki değişimle, toplumsal çıkarımını apartmanda yardımın yaygınlaşmasıyla ilişkilendirmesi gerekir.

Örnek Cevap:

Bireysel çıkarım: İman, kişinin yalnızca kendi ihtiyaçlarını düşünmek yerine çevresindeki insanların durumuna karşı daha duyarlı ve sorumlu davranmasına katkı sağlayabilir. Miraç'ın yaşlı komşusunun ihtiyacını fark ederek yardım etmesi buna örnektir.

Toplumsal çıkarım: İmanın insanları yardımlaşmaya ve sorumluluk almaya yöneltmesi toplumdaki dayanışmayı güçlendirebilir. Miraç'ın yardımıyla, apartmanda desteğe ihtiyaç duyan sakinlerin de gereksinimleri karşılanmaya başlaması bireysel bir davranışın toplumsal yardımlaşmaya dönüşebildiğini göstermektedir.

Soru 8

Tam Yanıt Ölçütü

Öğrenciden metindeki cümleleri kopyalamadan, imanın bireysel psikolojik direnç ile toplumsal adalet ve emniyet üzerindeki etkilerini kendi cümleleriyle sentezlemesi ve bütüncül bir çıkarıma ulaşması beklenmektedir.

Örnek Cevap:

İman, bireyin hayata ve karşılaştığı zorluklara bakışını olumlu yönde etkiler; insanlar arasındaki ilişkileri güçlendirerek toplumda daha sağlıklı bir sosyal yapı oluşmasına katkı sağlar.

Soru 9

Tam Yanıt Ölçütü

Öğrenciden parçadaki örneklerden yararlanarak en az bir bireysel (umut, motivasyon ve mutluluk) ve bir toplumsal (kardeşlik, yardımlaşma ve dayanışma) kazanıma ilişkin çıkarım yapması ve bu çıkarımlarını parçadaki durumlarla ilişkilendirmesi beklenmektedir.

Örnek Cevap:

İman, bireye zorluklar karşısında umut ve motivasyonunu koruma, yaptığı iyiliklerden mutluluk duyma gibi kazanımlar sağlar. Nitekim öğrencilerden biri, Allah'ın (cc) çabalarını karşılıksız bırakmayacağına inanarak yorulduğunda yeniden motive olduğunu belirtmiştir. Bir başka öğrenci ise ihtiyaç sahibi öğrencilerin durumunu düşünerek onlara yardım etmekten mutluluk duyduğunu ifade etmiştir. İman, toplumda kardeşlik, yardımlaşma ve dayanışma duygularını güçlendirir. Öğrencilerin Allah (cc) rızası için kenetlenerek kitaplarını, harçlıklarını ve emeklerini paylaşmaları, küçük katkıların birleşerek büyük bir etki oluşturması; imanın insanları ortak bir iyilik etrafında birleştirdiğini göstermektedir.

Soru 10

Tam Yanıt Ölçütü

Öğrenciden hadisteki olaydan hareketle imanın toplumsal sorumluluk, yardımlaşma ve dayanışmayı güçlendirdiğini ve bunun toplumda birlik, düzen, güven ve huzurun oluşmasına katkı sağladığını belirlemesi beklenmektedir.

Örnek Cevap:

İman, bireyin yalnızca kendi davranışlarını değil, toplum içindeki sorumluluklarını da fark etmesini sağlar. Hadiste gemideki yolcuların birbirlerinin zarar görmesini engellemesi, insanların ortak hayatı korumak için sorumluluk almaları gerektiğini göstermektedir. Bu anlayış toplumda yardımlaşma ve dayanışmayı artırır, birlik ve düzeni destekler; insanların güven ve huzur içinde yaşamasına katkı sağlar.

Soru 11

a. Tam Yanıt Ölçütü

Öğrenciden ayette geçen ahlaki kavramlardan (birr, infak, sabır, ahde vefa, takva) en az üç tanesini doğru şekilde belirlemesi beklenmektedir.

Örnek Cevap:

Ahlaki/sosyal Kavramlar: Birr (özde iyilik), infak (sevdiği maldan yakınlara ve muhtaçlara harcamak), ahde vefa (antlaşma yapınca sözünde durmak), sabretmek(sıkıntı, hastalık ve zorluk zamanlarında sabretmek) ve takva (Allah'a (cc) karşı sorumluluk bilinci taşımak)

b. Tam Yanıt Ölçütü

Öğrencinin Bakara suresi 177. ayetindeki konuları dinin temel alanlarına göre doğru şekilde sınıflandırması; iman boyutuna inanç esaslarını, ibadet boyutuna namaz ve zekâtı, ahlak boyutuna ise sözünde durma, sabır ve malını cömertçe paylaşma gibi erdemleri doğru şekilde yerleştirmesi beklenmektedir.

Örnek Cevap:

İman	Allah'a (cc), ahiret gününe, meleklere, kitaplara ve peygamberlere iman etmek
İbadet	Namaz kılmak ve zekât vermek
Ahlak	Yardımlaşmak, söz verdiğinde tutmak, sabretmek

c. Tam Yanıt Ölçütü

Öğrencinin sevdiği maldan harcama ilkesini samimiyet ve fedakârlıkla; "yakınlara öncelik verilmesi" ilkesini ise toplumsal dayanışmanın en yakın halkadan (aile ve akraba) başlayarak daha sağlam kurulması gerçeğiyle ilişkilendirerek doğru çıkarımlarda bulunması beklenmektedir.

Örnek Cevap:

Ayetteki bu iki yardımlaşma ilkesinden şu çıkarımlara ulaşılır:

1. Yardım yaparken gözden çıkarılmış, artık değersizleşmiş şeylerin değil; insanın kendi "sevdiği maldan" vermesi istenir. Bu durum, yardımlaşmanın sadece şekilsel bir görev değil, kalpten gelen bir fedakârlık ve samimiyet (ihlas) testi olduğunu gösterir.
2. Yardımın ilk olarak "yakınlara (akrabaya)" yönlendirilmesi, toplumsal dayanışmanın en sağlam şekilde en yakın çevreden başlayarak kurulabileceğini gösterir. Herkes önce kendi yakınındaki muhtaçları gözetirse, toplumda yardıma ulaşamayan hiç kimse kalmaz ve toplumsal bağlar korunur.

Soru 12

a. Tam Yanıt Ölçütü

Öğrenciden, Emre'nin iyiliği maddi yardımla, Mesut'un ise ibadetle sınırlandırdığını belirlemesi; Bakara suresinin 177. ayetinde iyiliğin iman, ibadet ve başkalarına yardım gibi farklı boyutları birlikte kapsadığından hareketle her iki görüşün de iyiliği tek bir yönüyle ele aldığı için eksik olduğu sonucuna ulaşması beklenmektedir.

Örnek Cevap:

Emre ve Mesut'un görüşleri iyiliğin bir yönünü öne çıkardığı için eksiktir. Emre iyiliği sadece maddi yardımla, Mesut ise sadece ibadet etmekle sınırlandırmaktadır. Bakara suresinin 177. ayetinde ise Allah'a (cc), ahiret gününe, meleklere, kitaplara ve peygamberlere iman etmenin yanında ihtiyaç sahiplerine yardım etmek, namaz kılmak ve zekât vermek de iyilik kapsamında belirtilmiştir. Buna göre iyilik, yalnızca maddi yardım veya ibadetten oluşmaz; iman, ibadet ve insanlara karşı sorumlulukları birlikte kapsayan bütüncül bir anlayıştır.

b. Tam Yanıt Ölçütü

Öğrenciden, Bakara suresinin 177. ayetinde iyiliğin yalnızca maddi yardım veya ibadetle sınırlı olmadığını; iman, ibadet ve insanlara karşı sorumlulukları birlikte kapsadığını yansıtan, ayetin mesajına uygun bir slogan yazması beklenmektedir. Aynı anlamı taşıyan farklı ifadeler de kabul edilmelidir.

Örnek Cevap:

- "İyilik bir bütündür: İnan, ibadet et, paylaş!"
- "Gerçek iyilik; imanla başlar, ibadetle güçlenir, paylaştıkça yaşanır."
- "İyilik yalnızca vermek ya da ibadet etmek değil; inanmak, yaşamak ve paylaşmaktır."

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Öğretim Programları ve Materyalleri Daire Başkanlığı

MEBİ

EBA

MEB Beşevler Kampüsü F Blok Yenimahalle/ANKARA
Telefon: 0.312 413 37 41 / 0.312 413 39 57